משנה · אחרונים · תוספות רבי עקיבא איגר · סדר נזיקין

# תוספות רבי עקיבא איגר
# על משנה בבא בתרא

רבי עקיבא איגר

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# תוספות רבי עקיבא איגר על משנה בבא בתרא

רבי עקיבא איגר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספות-רבי-עקיבא-איגר-על-משנה-בבא-בתרא/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

# תוכן העניינים


**פרק א** ..... 4
משנה א ..... 4
משנה ב ..... 4
משנה ד ..... 5
משנה ה ..... 6
**פרק ב** ..... 6
משנה א ..... 6
משנה ג ..... 8
משנה ד ..... 8
משנה יא ..... 9
משנה יב ..... 9
**פרק ג** ..... 11
משנה א ..... 11
משנה ב ..... 13
משנה ג ..... 13
משנה ד ..... 14
**פרק ד** ..... 14
משנה א ..... 14
משנה ב ..... 14
משנה ד ..... 15
**פרק ה** ..... 15
משנה ג ..... 15
משנה ז ..... 15
משנה ח ..... 16
**פרק ז** ..... 16
משנה א ..... 16
**פרק ח** ..... 17
משנה א ..... 17
משנה ז ..... 17
**פרק ט** ..... 18
משנה ב ..... 18
משנה ו ..... 18
משנה ט ..... 19
**פרק י** ..... 20
משנה ד ..... 20
משנה ה ..... 20
משנה ז ..... 20

# פרק א

## משנה א

[אות א] **תוי"ט ד"ה בונין. קמ"ל גמרא דף ד'**. ע' בתוס' (דף ב') ד"ה בונין שכתב דזה לא קאי רק ללישנא קמא דהיזק ראיה ל"ש היזק ומחיצה הוא גודא. אבל למה דקיי"ל כלישנא בתרא א"צ לזה. וע' בתוס' (ריש ד' ג') שכתבו הא דאשמעי' מתני' הך דינא דהיזק ראיה באין בה דין חלוקה וברצו ולא נקטו ביש בה דין חלוקה. היינו דרבותא קמ"ל דס"ד באין בו דין חלוקה ורצו דמצי אמר כי אתרציתי (במסיפס) אבל ע"מ לעשות גודא לא נתרציתי קמ"ל:

[אות ב] **תוי"ט סד"ה מקום שנהגו. בהיזק ראי' נ"י**. ולפ"ז אפי' רצה אחד לכנוס בתוך שלו ולבנות משלו בהוצא חבירו כופהו לבנות בין שניהם בגויל וגזית כפי המנהג דשמא יפול ויצטרך להתעצם עמו בב"ד נ"י. אבל הרא"ש כתב דטענתו טענה דהנך שיעורי דמתניתין דוקא כשמעמידים הכותל על קרקע שניהם דמצי כל א' לומר לא אוותר קרקע שלי לבנות בנין אלא בנין של קיימא אבל אם רצה א' לבנות משלו ובקרקע שלו אף בהוצא ודפנא סגי כיון דמסלק מחבירו ההיזק ראיה. ואם אח"ז יפול הכותל יש שופטים בארץ עיי"ש:

## משנה ב

[אות ג] **תוי"ט ד"ה אם עשו. ופרכינן בגמרא ולא יעשו לא זה ולא זה**. פי' רש"י ויהיה סימן שלא עשאה אחד בשלו שאילו עשאה היה עושה חזית מבחוץ. והיינו דלא תקשי הא יש לחוש שיפול לרשות א' מהם ויהיה הכל שלו מדין מוחזק כדמוכח מרישא דקתני לפיכך אם נפל כו' הרי דהיכא דאין כופין היה של זה דנפל לרשותו. לזה צ"ל דזהו עצמו יהיה סי' וראיה שלא עשאה לבדו מדלא עשה חזית ולא מהני במה דמוחזק באבנים. אבל תוס' במתני' א' הוכיחו מכח זה דבאמת אף בלאו הוכחה לא מהני חזקתו כיון דהספק נולד כשהיה עומד ואם היו באים לחלוק היו חולקים בשוה מספק הלכך נפל לרשות דחד מינייהו לא מהני חזקתו. והא דקתני ברישא לפיכך היינו בנפל לרשות אחד ושהה שם הרבה דהיה נאמן לומר שהוא עשה הכל במגו דלקוח דהיה נאמן כיון דשהו הרבה לזה אשמועינן כיון דכופין לשניהם לבנות הוי מגו במק"ע עי"ש. וקשה לי דלמ"ל לתוס' לומר דנאמן במגו ולא כפשוטו כמו דנאמן לקוח מכח דשהה הרבה מוכח שמכרו לי ה"נ מדשהה הרבה מוכח שהם שלו דהוא עשה הכל (*ומאי ס"ל עדיפות להאמין טענת לקוח יותר מטענת שהוא עשה הכל וצ"ע). (* (א"ה התיבות ומאי ס"ל כו' לפענ"ד ט"ס הוא. כי לפי סברת התוס' טענת שהוא עשה נגד חזקה דעלמא. משא"כ

טענת לקוח. ומ"מ קושית רבינו עולה נכון וד"ל): גם במ"ש תוס' שם עלה ואע"ג דאמר בריש הבית והעלייה לא קפדי אהדדי (היינו כיון דכופין אותן לבנות הוי הכותל בחזקת שותפות ושותפים לא קפדי אהדדי וא"כ פשיטא דא"נ לומר לקוח) הכא מיירי דשהו יותר מכדי רגילות. וקשה לי דמי הכריחם לכך דנאמן לומר לקוח ורק מגו לא מהני דהוי מגו במק"ע דלמא באמת ה"ק מתני' כיון דהדין דכופין הוי בחזקת שותפים מש"ה בנפל לרשותא דחד מינייהו הוי של שניהם אף בשהו משום דא"נ לומר לקוח דשותפים לא קפדי אהדדי וזהו עצמו השמיענו מתני' דשותפים לא קפדי וליכא ראיה ממה דשהו. ואי דהך נשמע ממתני' דר"פ הבית והעליה הא שם י"ל דמיירי בנפל לרשות שניהם או לרה"ר כדאמרי' התם בשינויא קמא. אלא דשינויא בתרא שם ס"ל כיון דבאמת מוכח מתני' דהכא דבשהו א"נ לומר לקוח משום דשותפים לא קפדי ממילא י"ל דמיירי גם בנפל לרשות דחד מינייהו. וצ"ע:

[אות ד] **בא"ד. דבשלמא רישא כו'**. כ"ה בגמרא א"ל רישא לאו תקנתא לרמאי הוא (דלא נימא חבריה של שנינו הוא רש"י) ותמוה הא בלאו חשש רמאות הוא תקנתא ליתמי דא"י להם דבר וידונו הב"ד דיחלוקו ויפסיד זה שעשאה לבדו. וצע"ג:

[אות ו] **תוי"ט בד"ה מגלגלים. והכי תניא בתוספתא**. ובזה הבנתי דברי התוס' ד"ה אע"פ שלא נתן התקרה (ומוזכר בתוי"ט בתה"ד) אע"ג דזה נהנה וזה לא חסר פטור וכו' דלכאורה תמוה הא עתה אפי' נהנה לא הוי אלא דחייב על שם סופו שדעתו ליתן עליו התקרה ואז יהיה זה חסר ג"כ דיכביד עליו בקורה על כותלו. אלא דכוונתם כקושית הנ"י דאולי כשיקרה את ביתו לא יסמוך קורתו. וע"כ משום דמ"מ נהנה כיון דנעשה כותל זה מחיצה לביתו. ובזה שפיר קשה דהא זה נהנה וזה לא חסר:

## משנה ד

[אות ה] **הר"ב ד"ה בחזקת שלא נתן. שאין משפט זה גלוי**. בסוגיא פרכינן לאביי ורבא דס"ל אדם פורע ת"ז מבבא זו אי בזמנו אמאי לא אלא בתוך זמנו. ומשנינן שאני הכא דאמר מי יימר דמחייבי ליה רבנן. ואף דלמה דקי"ל כר"ל דאאפת"ז י"ל דמתני' בתוך זמנו ואין הכרח להך סברא דמי יימר דמחייבי ליה רבנן צ"ל כיון דהסברא מוכח כן לאביי ורבא קי"ל כן כיון דבזה לא מצינו פלוגתא דאפשר דגם ר"ל סובר כן (עי' תוס' דף ו' ריש ע"א). ובעיקר פירכת הש"ס הנ"ל הקשה המהרש"א דהא תוס' כתבו לאביי ורבא הא דקתני במתני' (פ"ח מ"ו) דבכורות מת האב בתוך ל' יום בחזקת שלא נפדה. היינו דדוקא היכא דחיובא ברור בזה ס"ל לאביי ורבא דלפעמים מקדים עצמו לפרוע אבל בההיא דבכורות אין החוב ברור דשמא ימות הבן. ועלה הקשה תוס' מהא דאמרי'

בסוגיא דפרכינן לר"ל מרישא דמתני' דעד ד"א בחזקת שנתן אי לאח"ז פשיטא אלא לאו ת"ז. הא לאביי ורבא נמי יקשה דהא אין החוב ברור דשמא לא יבנה זה את הכותל. ותירצו דהומ"ל ולטעמיך. ולזה הקשה המהרש"א דמאי פרכי' מסיפא דבחזקת של"נ לאביי ורבא הא החיוב ספק דשמא לא יבנה. ולענ"ד לק"מ דהא היסוד דסמך לו כותל דמגלגלים עליו לשלם היינו דגלי' דעתיה דניחא ליה בכותלו של חצירו וזכה לו חצירו בחצי הכותל כמ"ש התוי"ט ד"ה מגלגלים בשם הנ"י. וממילא אף קודם שסומך אם יודע בעצמו דניחא ליה מחויב ג"כ לשלם. אלא דאנן דלא ידעי' דעתיה אין מגלגלין עליו אלא בסמך דידוע לנו דניחא ליה בכך. וא"כ אמאי מקרי תוך זמנו הא למה דיודע בעצמו דרוצה לסמוך כותלו וניחא ליה בכותלו של זה הגיע זמן חיובו לשלם. ונ"ל דמ"מ כיון דא"א לחייבו בב"ד בודאי ניחא ליה לבעל הכותל להמתין לו עד אחר שיסמוך כותלו והוי כמו ת"ז. וכיון שכן מיושב קושית מהרש"א דלאביי ורבא ניחא דהא חיובו ברור דכיון דיודע בעצמו דניחא ליה בכך אף אם יהיה סיבה שלא יגמור הכותל מ"מ הוא חייב לשלם אם מודה על האמת בב"ד דניחא ליה בכך. ובזה מיושב לי מה דתמוה לכאורה במה דמשנינן דאמר מי יימר כו' הא הרמב"ן במלחמות כתב דבסמוך עלה תקרה גלוי לכל דחייב נאמן לומר פרעתי. א"כ מה משני מי יימר דמחייבי הא יודע דלאחר שיסמוך תקרה יצטרך לשלם והקדים לשלם כמו כל ת"ז. ולפי הנ"ל ניחא דהכא אמרי' דזה אין גלוי לכל דמתחייב בלא סמך תקרה אף לפי דעתו דיסמוך תקרה מ"מ אם יהיה סיבה שלא יהיה אפשרי לסמוך עליה התקרה אינו מחוייב בדין. וכיון שכן מקרי אין חיובו ברור דשמא לא יסמוך קורתו ולא יתחייב כלל דמאן יימר דמחייבי ליה רבנן בכה"ג. והוא נכון מאד בעזה"י:

### משנה ה

[אות ז] **תוי"ט סד"ה רשב"ג. לאו כללא הוא**. ועי' מה שכתבתי לקמן פ"י מ"ד (אות מ"ה):

## פרק ב

### משנה א

[אות ח] **במשנה את הזרעים**. אף דליכא מחרישה כגון במפולת יד. גמרא. וקשה לי לשיטת ר"ח ור"ת (אשר הבאתי לקמן אות י') דלמסקנא ס"ל לרבא ג"כ דאפי' דר"י היכא דל"ש כל מרא ומרא מותר לסמוך כ"ז שאין הניזוק כאן והשני צריך ליתן כל הרחקה. א"כ מאי פרכינן תיפוק ליה משום מחרישה הא נ"מ בפשוטו דכשחרש לא היה עדיין כותל של זה דעשה בהיתר (דהא בחרישה ל"ש כל מרא ומרא וכדמוכח במ"ש תוס'

הנ"ל דהא דאמרי' אלא אמר רבינא על המזיק היינו דכל הנך שינויי ליתא דבאמת מותר לסמוך כשאין שם כותל (מלבד בור) הרי דשינויא דמשנינן על מתני' הו"ה דליכא כותל אדחי דבאמת מותר כ"ז דליכא כותל) ואח"כ עשה זה הכותל אסור הוא לזרוע דהזריעה ג"כ מקלקל הכותל וצ"ע. והנה בסוגיא פרכי' עוד ותיפוק ליה משום מיא. ק' לי הא בהך בבא דמרחיקים הזרעים לא קתני או סד בסיד וכתב הפרישה דלא מהני סד בסיד כיון דמרפי ומקלקלת הקרקע תחת הכותל וא"כ מאי פרכי' הא משום מיא מהני סד בסיד דהא ברישא דבור ונברכת הכובסים דמשום מתונא הוא הרי דלגבי מתונא שייך תקנת סיד ומספקי' בסוגיא דדלמא או סד בסיד מהני. להכי אשמעי' קלקול זרעים ומחרישה דבעינן דוקא הרחקת ג"ט ולא מהני תקנתא דסד בסיד. ועיין (ומזה ראיה כהפוסקים דנפשוט האיבעי' דוסד בסיד תנן. ופריך ותיפוק משום מיא. וא"כ צריך ג"כ לסוד בסיד): [אות ט] **תוי"ט ד"ה מכותל חבירו. ונפקא מינה למו"מ גמרא**. בתוס' כתבו דזהו צריך רק לאביי דס"ל דהראשון שבא לסמוך יכול לסמוך ומתני' מיירי שבאו שניהם לחפור בב"א ויקשה דלתני אא"כ הרחיק מבורו ששה טפחים. והיינו דאם חבירו קדם ועשה בור סמוך למיצר שלו ירחיק זה ששה טפחים. וממילא ידעינן דבבאו לחפור כא' יתן כל א' חצי ההרחקה ג"ט (ולהסוברים דלאביי השני לא הפסיד ואם הראשון סמך למיצר שלו אעפ"כ א"צ השני להרחיק רק השיעור המוטל עליו חצי ההרחקה ג"ט. מ"מ לתני אא"כ הרחיק מבורו ג"ט דהיה במשמע שיש לחבירו בור בצד המיצר וידעינן דשיעור הרחקה הוא ג"ט) ולזה צריכים לשנויי דקמ"ל דכותל בור ג"ט ונ"מ למו"מ אבל לפי"מ דקי"ל כרבא וכמ"ש הרע"ב דהראשון אסור לסמוך וצריך להרחיק ממיצר שלו ג"ט. א"כ מש"ה נקט כותל לאורויי הך גופא דהראשון הוצרך להניח כותל ג"ט מן המיצר שלו:

[אות י] **בא"ד לא חיישי' שמא יבנה**. מ"ש בזה בפשיטות דבכל הניזקין דמתני' בגפת וכדומה מותר לסמוך כשאין שם כותל לחבירו כן הוא דעת ר"ח ור"ת שהובאו בתוס' (ד' י"ח ע"ב ד"ה וסבר) דכל שאינו מזיק מיד בעשייתו מותר לסמוך דלא מקרי מזיק. ודעת הר"י מיג"ש והרמב"ן ג"כ דמותר לסמוך ומטעם דיכול לומר כשתבנה הכותל ארחיק המזיק אותך ושאני בור דכל מרא ומרא כו' ומ"מ אם אח"כ בנה זה כותלו צריך המזיק להרחיק דמקרי גירא דילי' כיון שההיזק מוכן מיד ומזיק במקום שהניחו. ולדעת רש"י והרי"ף לפי גרסתם בסוגיא כל היכא שצריך לסלק ההיזק יכול למחות בו מיד דיאמר לא אתעכב עמך בדין ויהיה טורח לך לסלק ובינתיים תזיק אותי והא דקתני בכל הני סמוך לכותל לאו דוקא דאפי' ליכא כותל אסור לסמוך אלא דקמ"ל דהנך קשים לכותל. ומה דהוכיח התי"ט מההיא דלקמן (משנה ד') עי' מה שאכתוב שם:

## משנה ג

[אות יא] **בתוס' חדשים לאוצר מותר גמרא**. ואף למ"ש לעיל שיטת הפוסקים דלא מהני סמך מקודם הכא שרי דדירה שאני (חנות ורפת דירתו של אדם הן ואין לנו לאסור כ"ז שאינו מזיק דירתו עליה רש"י) גמרא (לעיל ד' י"ח ע"א):

[אות יב] **במשנה ולא מקול הרחיים**. וכ' תוס' דפטיש ורחיים אין שם נכנסים ויוצאים דמי שיש לו חטים לטחון נותן לבעל הרחיים וכן פטיש ע"כ. אזלי בזה לפי תירוצם הב' בד"ה וגרדי. אבל תמיה לי דמי הכריחם לזה ולחלק בין גרדי לטוחן הא פשטא דמתני' אבל עושה כלים יוצא ומוכר בשוק משמע דאינו עושה כלל לאחרים אלא דעושה בשלו ויוצא ומוכר בשוק וליכא נכנסים ויוצאים כלל. אבל בעושה לאחרים י"ל דמקרי נכנסים ויוצאים כמו בגרדי. ואי מכח קושייתם שם מההיא דבר מבואה דאוקי ריחייא דע"כ מיירי בעושה לאחרים מדדנין בי' פסקא לחיותא. הא אין מרויחים בזה דעדיין קשה מההיא דעושה חנות אצל חנות דאיכא קלא דנכנסים ויוצאים ומוכרחים לתירוצם הראשון דבחצר אחרת מותר. וממילא ניחא ג"כ ההיא דאוקי ריחייא. א"כ מנ"ל ליכנס בסברא דחוקה לחלק בין נכנסים לנכנסים אם אין שום דבר הכרח לכך והוא נגד פשטות לישנא דמתני'. וצ"ע:

## משנה ד

[אות יג] **במשנה לא יסמוך**. כ' תוס' וא"ת לרבא דאמר בריש פרקין דאסור לסמוך קמא היכי סמיך ואפי' לפיר"ת דלמסקנא שרי רבא לכולהו לסמוך לבד מבור מ"מ אמאי לא פריך מהכא דהוא רישא אלא ממשרה וירק דהוא סיפא. וי"ל דלא אסר רבא לסמוך אלא מלתא דמגופיה אתי ההיזק אבל הכא הכותל אינו מזיק כלום אלא שגורם למעט הדוושא עכ"ל. ותמוה לי על קושייתם דאפי' לפיר"ת אמאי לא פריך מהכא. הא מהכא ליכא ראיה לחזור מכל שינויי' דלעיל ולהוכיח דגם לרבנן דר"י ס"ל לרבא דמותר לסמוך היכא דל"ש כל מרא ומרא. והא דכמו דמשנינן על אילן קדם לבור דמיירי בלוקח ה"נ י"ל הכא דמיירי בלוקח חצי המקום אצל כותל חבירו. וצע"ג. גם תמוה במה דעשו הקושיא דוקא לרבא. וכן לר"ת ניחא ג"כ למסקנא. הא מבואר בסוגיא דחרדל דלאביי. וכן לר"ת לרבא דמסקנא ר' יוסי דמתיר בחרדל היינו דפריך לדבריכם התינח משרה וירק אבל חרדל יהיה מותר לסמוך אף דבעל דבורים קדם וסמך בהיתר מ"מ יהא מותר לבעל החרדל ג"כ לעמוד אצלו בלי הרחקה דיאמר לו כיון דאתה ג"כ מזיק אותי בדבורים שלך איני צריך להרחיק ועלה אמרי' ורבנן דבורים לא מזקי לחרדל מבואר דאילו היה סברא דדבורי' מזקי לחרדל הוה ס"ל להתיר בחרדל מטעם הנ"ל כיון דגם אתה מזיקני. א"כ

הכא נמי מה בכך דהראשון העמיד כותלו בהיתר כיון דעדיין לא היה לזה כותל מ"מ לשתרי להשני ג"כ לסמוך דיאמר כמו שכותלי מזיק אותך בדווקא כן כותל שלך מזיק כותל שלי בדווקא וזה אינו מתורץ גם בתירוצם הנ"ל דהכא דאינו מזיק ממש רק דמונע הדווקא מותר לסמוך דמ"מ גם השני יסמוך דיאמר מה שאני מזיקך במניעת דווקא כן אתה מזיקני. וצע"ג:

[אות יד] **תוי"ט ד"ה ומכנגדן. דמסתמא מיירי בעיר חדשה דומיא דרישא.** לא זכיתי להבין מהיכא נשמע דרישא בעיר חדשה הא אדרבא רב אמר עלה דמתני' ל"ש אלא בכותל גינה והיינו בישנה כמפורש בסוגיא ולא פליגי ור' אושעיא לא פליג עלה באוקימתא אלא דקאמר הדין שגם בכותל שייך דווקא בחדשה. ואדרבא היה מרווח יותר דאמאי מוקי רב באמת בגינה (ובישנה) ואמאי לא מוקי בכותל בית (ובחדשה) דומיא דחלונות דמיירי בכותל בית. והיינו דהיה קשה לו קושית הש"ס דבסיפא תיפוק ליה משום דווקא אע"כ דמתני' בישנה אלא דרישא בגינה ובסיפא דמיירי בבית ליכא דווקא. עכ"פ איך פסיקא דרישא בחדשה עד דיקשה על הסיפא דתיפוק משום דווקא וצ"ע (אפשר. דלהתוס' משמע מהגמרא דר' אושעיא אף דלא פליג בעיקר הדין. אך משנתינו מוקי גם בכותל בית ובחדשה וראיה לזה שפרכינן תנן החלונות כו' אחר שהביא דרב ור' אושעיא. ויהיה פרכת הגמרא בשלמא לרב ניחא כמ"ש רבינו. אבל לר' אושעיא אימא סיפא. וד"ל):

## משנה יא

[אות טו] **במשנה אילן קדם.** לשיטת הפוסקים שכתבתי בריש פרקין (אות ט') דלא מהני סמך מקודם צ"ל דהכא מיירי בלוקח כשינויא דהש"ס (לעיל דף י"ח ופירש"י) והיינו שהיה האילן בתוך שדהו ומכר אח"כ חצי שדהו לאחר ובא הלוקח וחפר בה בור א"צ לקוץ האילן. וכ' תוס' שם דהו"ה אם הבור קדם בכה"ג (באופן שהיה קודם המכירה) א"צ לקוץ והא דקתני אם האילן קדם היינו שקדם נטיעת האילן לערעורו של בור דאינו בא אלא ע"י מכירת בור:

[אות טז] **בהרע"ב ד"ה ונותן דמים. שאינו מזיק עד זמן גדול.** וכ"כ רש"י. וע' תוס' (ד' י"ח ע"ב ד"ה ואי) כתבו דהטעם דאילן שעשוי לעמוד שנים רבות חששו להפ"מ לבעל האילן (אף שסמך באיסור):

## משנה יב

[אות יז] **במשנה ארבע אמות.** להפוסקים שכתבתי במתני' הקודם דלרבא אסור לסמוך אף קודם שיש שם דבר הניזוק. א"כ לצטרך הכא להרחיק כ"ה אמות לרבנן דר"י.

מוקמינן בסוגיא ריש פרקין דמיירי בצונמא. וסיפא דמתני' היו שרשים היינו דאי ליכא צונמא. והקשו בתוס' שם דא"כ למאי קוצץ השרשים יכריחו ליה לקוץ האילן עיי"ש. וקשה לי הא תוס' כ' בסוגיא (ד' כ"ו א' ד"ה אנא לא קייצנא) וא"ת והתנן במתני' קוצץ ונותן דמים וי"ל דמיירי באילן סרק. וא"כ בפשוטו י"ל דהך דהכא היו שרשים יוצאים מיירי באילן מאכל טעון קבא דאסור לקוץ. ואי דקושית תוס' מדא"ל רבר"ח לר"י מר אי ניחא לך זיל קוץ ואיך שייך דיאמר אי ניחא לך לעבור עבירה. וע"כ ה"ק אנא לא קייצנא דאנא ס"ל דאף במקום דמזיק לחבירו אסור לקוץ. אי ניחא לך היינו דסבירא לך דבמזיק לחבירו הדין דקוצץ זיל קוץ לזה יקשה דאיך אמר ר"י דבמזיק דקוצץ האילן איך יתורץ הך דהכא היה שרשים יוצאים הא צריך לקוץ האילן. הא י"ל דר"י יסבור כאביי דמותר לסמוך בסמך בהיתר קודם שהיה לזה בור. ורבא דסבר דאין לסמוך יסבור כרבר"ח דגם במזיק אסור לקוץ אילן מאכל וצ"ע וע' בראש"ש שם (סי' כ"ב) ולענ"ד מדבריו דבאמת לכ"ע במזיק לחבירו הדין דקוצץ. ומש"ה ניחא מתני' דקוצץ ונותן דמים אלא דרבר"ח לא מסתבר ליה דינא דר"י דמשום ציפורי מקרי מזיק ולזה אמר אנא סבירא לי דלא מקרי מזיק וא"כ אסור לי לקוץ. אי ניחא לך היינו דאת דס"ל דמקרי מזיק זיל קוץ. אבל תוספות מדהקשו ממתני' דקוצץ כו' מוכח דס"ל דלרבר"ח אף במזיק אסור לקוץ וההיא מתני' ז' מרחיקים אילן מן העיר דקתני ובחרוב ושקמה הרי דמיירי באילן מאכל ואעפ"כ קתני עלה קוצץ צ"ל דמשום נוי א"י קוצצים. וא"כ קשה כנ"ל. ובדברי הראש"ש אלו לא זכיתי להבין במ"ש א"נ לא מסתבר ליה סברא דר"י והיה לו שום טעם לחלק בין ההיא דהכא לבין ההיא דלעיל (דף כ"ג) אפיקו קורקור. מבואר דבאמת בפשוטו שוים הם וכמ"ש שם הראש"ש מקודם וכן אר"י אפיקו קורקור אלא דמוכרחים לומר דרבר"ח היה ס"ל איזה טעם לחלק ביניהם. והיכן מוכרח כן וכי קורקור הוא מתני' או ברייתא הא מרא דשמעתתא שם הוא רב יוסף והלא הוא סבר באמת ג"כ הכא דמקרי מזיק. ורבר"ח דלא מסתבר ליה סברא דר"י באמת ס"ל גם בקורקור לא הוי מזיק. אח"כ ראיתי בפלפולא חריפתא מהתוי"ט על הרא"ש. כתב על דברי הרא"ש ובין ההיא דלעיל דאפיקו ליה קורקור. דהתם אביי פריך עלה ומסיק עלה בשנויא כר"י א"כ הלכתא היא עכ"ל. משמע דרצה ליישב קושייתינו. אבל לא ידעתי מה תיקן דהא באמת ג"כ הלכה כר"י כמ"ש הראש"ש להדיא. וא"כ עדיין י"ל דרבר"ח לא היה ס"ל ההיא דקורקור:

[אות יח] **תוי"ט ד"ה אחד. הו"ה נמי בשדה לבן דינו כגפנים**. וא"כ מה שכתב הרע"ב תחלה דשדה חבירו בין שדה לבן. היינו דגוף דינא דמתני' הוא ג"כ בשדה לבן. ומ"ש הרע"ב אח"כ והנ"מ בא"י היינו כיון דמתני' כולל ג"כ שדה אילן זהו דוקא בא"י. ומ"מ

זהו רק למה דנקט הר"ב דמאילן לגפנים מהני ד"א. אבל להרמב"ם (ולפענ"ד שכן דעת רש"י) דלא מהני ד"א ע"כ מתני' לא מיירי כלל משדה לבן דבזה לא מהני ד"א:

## פרק ג

### משנה א

[אות יט] **בהר"ב ד"ה חזקת הבתים. נאמן לומר שהם.** ובפחות מג"ש אם יש עדים שאכל ב' שנים וטען לקוח צריך להחזיר גם הפירות שאכל ואפי' ליכא אלא חד סהדא שאכל ב"ש דאילו טען לא אכלתי היה צריך לישבע נגד העד והשתא דמודה דאכל א"י לישבע והוי מחוייב שבועה ואי"ל משלם. אבל ליכא עדים כלל על האכילה אם טען שאכל ג"ש א"צ לשלם הפירות שאכל. דממנ"פ אם אתה מאמין לו שאכל ממילא הוי חזקה. ונאמן לטעון לקוח. ואם טען אכלתי ב' שנים וליכא עדים על האכילה. א"כ יש לו גבי הפירות מגו דלא אכלתי. אבל לדעת תוס' (ד' ל"ג ע"א ד"ה קריבית) צריך לשלם הפירות דכיון דצריך להחזיר הקרקע. ממילא צריך לשלם הפירות. וכ"כ בהגהת אשר"י. ומה דאמרי' דבחד סהדא דאכל ב"ש חייב משום איל"מ היינו דהוא טוען אכלתי ג"ש וע"א על ב"ש. אולם דעת הרמב"ן ונ"י דנאמן לגבי הפירות במגו. וכן נראה דעת תוס' (שם ע"ב ד"ה ואי טעין). (* ולפענ"ד לא מצאתי דעת התוס' כן יעו"ש ואפי' היכי דיש עדים על האכילה נאמן לומר לפירות ירדתי דלאו מי אמר ר"י האי מאן דנקט מגלא ותובילא ואמר איזיל איגדריה לדיקלא דפלניא דזבנא ניהלי מהימן אלמא לא חציף אינש דגזר דיקלא דלאו דילי' ה"נ לא חציף אינש למיכל פירי לאו דיליה. ופרכי' עלה דא"ה ארעא נמי (היינו בטוען דלקח הקרקע יהא נאמן לגבי פירות שאכל. תוס'). ומשני אמרי' לי' אחוי שטרך אבל לפירות ירדתי נאמן דשטרא לפירי לא עבדי אינשי. ודוקא באכל או לקטן אבל על להבא ליקח הפירות א"נ. ויעויין בחי' הרמב"ן דע"כ דוקא דאמר איזיל דאל"כ בההיא דבב"ק (ד' צ"א ע"ב) נטיעותי קצצת להימן דאתה אמרת לי משום דלא חציף אע"כ דאמר דוקא. והא דלא מהימן בההיא דבב"ק בליכא עדים שקצץ במגו דלהד"ם משום דאין דרך ליתן רשות לקצוץ עיי"ש. ותמוה לי דלפ"ז דסברת לא חציף אלים מסברת מגו דהרי אילו היה שם בב"ק שייך לא חציף היה נאמן אף דאין דרך ליתן רשות לקצוץ. ומדין מגו לא מהימן מכח סברא דמסתמא אין נותנים רשות. וא"כ איך אמרי' דבעד א' א"נ ומשום דאמרי' ליה אחוי שטרך הא היכא דיש לו מגו דלהד"ם נאמן לקוח וטענת אחוי לא מהני במקום מגו וא"כ מכ"ש דלא להני במקום דלא חציף. וצע"ג (* ואף דזה הוא נגד חזקת הקרקע אבל ביש לו מגו דלהד"ם אינו נגד החזקה אך אפשר כוונת רבינו למה

בעד א' צריך לשלם הפירות ובפרט לפי דעת הרמב"ן דל"ס סברת התוס' כיון דהקרקע יוצא מתחת ידו כנ"ל. ועיין). ובעיקר מימרא דר"י הנ"ל האי מאן דנקיט מגלא הקשו תוס' בשבועות (ד' מ"ו ע"א) אהא דאמרי' התם אר"נ האי מאן דנקט נרגא בידי' ואמר איזיל ואקטליה לדיקלא דפלניא ואשתכח דקטיל ושדי ל"א דהוא קטלי' אלמא אמרי' גזים אינישׁ ולא עביד. והא בלא"ה נאמן במגו דזבנתה לי דמהימן משום דלא חציף. ותירצו לחלק בין לקיטת פירות לקציצת אילן. ואני בעניי היה נ"ל בישוב קושייתם דאי לאו טעמא דגזים אינש לא היה נאמן התם לומר זבנת ניהלי מטעמיה דלא חציף דהא כשאמר איזיל ואקטליה דקלא דפלניא ולא אמר דזבנא לי משמע דעדיין דפלניא וכיון דאמר כן מסתמא יעשה כן א"כ לא מהימן לומר לקוח מטעם לא חציף דהא באמת אף בלא זבין לו ג"כ היה חציף לקצצו דהא החציף לומר דאקטליה אף בשעה דדיקלא של פלוני. וכיון דחציף ואמר חציף ג"כ לעשות כן. ושאני בההיא דהכא דאמר איזיל ואגדריה לדקלא דפלניא דזבנא ניהלי דאמר מיד דזבנא ניהלי (משא"כ התם בשבועות דבשעה דאמר אקטליה לדיקלא דפלניא לא היה לקוח. אפ"ה חציף ואמר א"כ אתרע חזקה זו). מש"ה צריך לטעמא דעביד אינש דגזים. ואפשר דמה"ט באמת אף בראו עדים דקטלי' נאמן לומר לקוח דלא חציף למקטל דיקלא דלאו דיליה דמה דאמר אקטליה היה רק דיבור ומחזקינן דלא עביד ולא היה מחצף למקטליה אם לא זבנא אח"כ. מ"מ י"ל דמ"מ חציפות לומר כן אתרע חזקה זו אצלו דהאמירה ג"כ שייך בו קצת לא חציף. וזה צ"ע לי לדינא אבל עכ"פ מיושב קושית תוס' דבלא ס' דגזים ולא עביד. ואמירתו כמו מעשה הרי חזינן דהחציף וא"נ אח"כ לומר דזבנא ניהלי (* וגם בב"ק הנ"ל לא הוכרחו תוס' להחילוק בין לקיטה לקציצה. כי יש לחלק באופן אחר דאין דרך ליתן רשות לקצוץ):

[אות כ] **תוי"ט ד"ה הרי י"ח חדשים. ואני תמה על תמיהתם זאת.** ולענ"ד אין כאן התחלת קושיא דתמיהת תוס' שפיר דכיון דמדר"י נשמע היסוד דבעינן רצופים נהי דמדברי ת"ק לא נשמע כן מ"מ מה"ת לעשות פלוגתא בזה. ומה דאמר ר"י זה דבעינן רצופים היינו כיון דבא לפרש לשון חזקתן ג"ש וא"צ מיום ליום ס"ד דהפירוש דשלש שנים בעי אבל ל"צ מיום ליום היינו דא"צ רצופים לזה השמיענו דרצופים בעינן אלא דל"צ מיום ליום היינו דמהני מקוטעות. וא"כ אדרבא. משמע מה דנקט ת"ק מיום ליום היינו דצריך ג"ש שלימות ובעינן ג"כ רצופים. דבכל חזקות בעינן רצופות כדמצינו לר"י ולא מצינו חולק בזה. ופשוט:

## משנה ב

[אות כא] **תוי"ט ד"ה ויבא. אלא עצה טובה קמ"ל כדאמרי' בגמרא.** ומאוד תמוה לי על תוס' (דמ"א א' ד"ה כמאן וכו') קשה לרשב"א כו' והיינו דלא כר"י הא י"ל דגם ר"י ס"ל דמחאה שלב"פ הוי מחאה אלא דעצה טובה קמ"ל. וביותר דהא מרא דשמעתא דשם הוא ר"נ ואיהו בעצמו אמר דל"ט דר"י עצה טובה קמ"ל וצע"ג (* קושית תוס' על רב ענן כפשטות הסוגיא. וכוונתם דבוודאי הדין דהמחאה יכול להיות שלא בפניו הוא מחמת דסבר כרבנן אבל לר"י אינו מוכרח עי' תוס' (דל"ט ד"ה ליתיב) דהקשו ליסייעי' מדרבנן וד"ל):

## משנה ג

[אות כב] **הרע"ב ד"ה אין צריך. ומיהו ראיה בעי כו'**. והיכא שיש להיורש מגו דמינך זבנתי ואכלתי שני חזקה נאמן לומר שאביו דר בה חד יומא. וטענינן שלקוחה היה ביד אביו. זהו דעת תוס' (ד' ל' ע"א) (דהא היורש אינו אומר דזבנא מינך יעו"ש). אבל הרמב"ן כתב דלא טענינן ליה אנן אא"כ שיש עדים דאביו דר ביה חד יומא שרגלים לדבר שלקחה כיון דדר בה. אבל אם הידיעה דדר בה הוא ע"י המגו לא טענינן ליה אנן. ובזה מרווח לי סוגיא דמ"א ע"ב ההוא גברא דדר בקשתא בעלייתא וכו' וחזיתא לדעתיה אי א"ל קמי דידי זבנה מינך מהימן במגו דאי בעי אמר אנא זבינא ממך. ולכאורה מחוסר ביאור דאיך תלו זה במה דאמר מעיקרא ואמרי לי' וכי אין אדם עשוי ליקח ולמכור בלילה. והנלע"ד דהנה בתוס' לעיל הנ"ל כתבו דהא דמהני בטוען קמי דידי זבנא ממך. היינו דווקא בטוען כן מיד דלאח"כ א"נ דהוי מגו למפרע. (ועי' בש"ך סי' קמ"ו ס"ק ט"ו) דס"ל בדעת הרא"ש דנאמן משום דלא מקרי מגו למפרע כיון דאומר דמה דאמר תחלה דזבנא מינך היה כוונתו דבפני זבנא מינך עיי"ש. אך תוס' לשטתייהו מוכרחי' לומר כן מדצריך ראיה דדר ביה חד יומא הא אית ליה עתה כשאומר דדר בה חד יומא מגו לומר דקמי דידי זבנא מינך. והרא"ש כ"כ לפי גרסתו בסוגיא א"ל מפלוני זבינא דאמר לי דזבנא מינך א"כ א"י לומר עתה קמי דידי מש"ה צריך סהדי דדר ביה חד יומא. ואם אמר סתם מפלניא זבינתא דזבנא מינך י"ל באמת דאם אמר אח"כ דדר ביה חד יומא נאמן במגו דיכול לומר עתה קמי דידי זבנא מינך. אבל לגירסת תוס' מפלוני זבינתא דזבנא ממך מוכח דא"נ לומר אח"כ קמי דידי מדאיצטרכת' ליה סהדי דדר ביה חד יומא ולא מהימן בכך במגו דקמי דידי זבנא ממך. אבל להרמב"ן הנ"ל ליכא הוכחה דהא אף היכא דנאמן דדר ביה חד יומא במגו מ"מ לא טענינן עבורו כיון דלא אתחזק בפנינו דדר ביה חד יומא. והנה י"ל דודאי לפום מה דהקשה רב וכי אין אדם עשוי למכור בלילה נראה דהיה ס"ל

דטעמא דבעי חד יומא משום דאין עשוי למכור בלילה והוי כמו ריעותא דניכר שאינו שלו בזה בוודאי היה הדין כשיטת התוס' דהיכי דטוען דדר חד יומא ויש לו מגו דנאמן בכך לסלק הריעותא ומהימנינן ליה דבאמת דר וליכא ריעותא. ודברי הרמב"ן הנ"ל רק למסקנא דטעמא דר"ח באמת דבעינן דר ביה חד יומא כי היכי דלתחזק בפנינו ויהיה רגליים לדבר שקנאה בזה בעינן דוקא אתחזק בפנינו בעדים אבל לא ע"י מגו וא"כ י"ל שיש חיוב דבר דמתחלה ס' דטעמא דר"ח דצריך להיות שיהיה דר ח"י משום ריעותא והא דא"ל אית לך סהדי היינו דאין לו מגו דא"נ לומר עתה קמי דידי זבנא. מש"ה הקשה לו וכי אין אדם עשוי כו' ואמר וחזית' לדעתיה דאי אמר קמי דידי זבין היינו דאי אמר עתה קמי דידי נאמן דלא הוי מגו למפרע (כסברת הרא"ש הנ"ל) וא"כ מדאיצטריך ר"ח למיתי סהדי על דדר ביה ח"י ולא הימני' במגו דטען קמי דידי זבנא ע"כ דלא מהני בירור דדר ביה ח"י ע"י מגו אלא דוקא בעדים. ומוכח דהטעם דלתחזק בפנינו. ולא משום ריעותא ונסתלק הקושיא וכי אין אדם עשוי כו' ודו"ק:

### משנה ד

[אות כג] **במשנה משלשין ביניהם**. ל"ש למפרך דלימא קמאי אנן מנא ידעי' דכל דקאי בבי דינא לאסהודי אתי אהאי ארעא ואנן לחייב מחזיק פירות קאתינא. כדפריך בב"ק (דכ"ד) גבי שור ולימא כו'. דכיון דמחזיק מביאן לב"ד ובודאי לטובתו באו כדי להחזיקו בקרקע ולא כדי לחייבו בפירות. תוס':

## פרק ד

### משנה א

[אות כד] **במשנה מעקה גבוה עשרה טפחים**. אבל אם אינה גבוה י"ט אף אם לא כתב ללוקח רומא הרי הוא של לוקח דעדיף מאויר דפחות מי"ט הוא בכלל בית ובטל לגביה כ"כ הרשב"ם והרמב"ן. אבל הטור כתב בשם הרמ"ה דפחות מי"ט דין אויר יש לו והרי היא של מוכר אא"כ כתב לו רומא. וגבוה י"ט לא מהני רומא דחשיב הוא בפ"ע:

### משנה ב

[אות כה] **הר"ב ד"ה אע"פ. מארעית תהומא**. מדלא כתב הרע"ב עד שיכתוב לו עומקא ורומא מארעית תהומא עד רום רקיע. משמע דס"ל כדעת הרא"ש והטור דמארעית תהומא וכו' לבד סגי ועדיף לישנא דמארעית תהומא וכו' מלישנא דעומקא ורומא. והה"מ כתב די"א דתרוייהו צריכי דמכח היתור לשון מוכח דהקנה לו גם הבור ודות:

(ונראה שכן דעת הרשב"ם (דס"ג ב') שדחק ליישב למאי צריך עד רום רקיע. וע' בתוס' שם):

[אות כו] **בתוי"ט ד"ה אע"פ. מגביה ומעמיק**. ואם לא כתב עומקא ורומא לא הוי קני ליה מסתמא אלא הרי הוא של מוכר לחפור בורות תחת קרקע הבית אלא שלא יזיק לבעה"ב. וכן למעלה הוא של מוכר להוצאת זיזין או לבנות באויר וכגון שלא יכביד על ביתו. כ"כ הרשב"ם. אבל הטור כתב בשם מהר"י הלוי שאין המוכר רשאי לחפור תחת הבית דשמא סבר שלא יזיק ושלא במתכון יזיק אלא לענין אם חפר בו הלוקח בורות הרי הם של מוכר:

[אות כז] **שם סד"ה מכרן. בשעה אחת. הרמב"ם**. תמיה לי טובא על הרמב"ם שזהו נגד הסוגיא מפורשת בפרקין (דף ס"ה ע"א) דאיתא שם שניהם במכר ושניהם במתנה לכ"ע אין להם דרך זע"ז דכי היכי דלפנימי בעין יפה זבין. ה"נ לחיצון בעין יפה זבין ואין להם זע"ז כלום. ול"ש בעין יפה אלא במה שמשייר לעצמו. וכ"כ הרמב"ם בחיבורו (פכ"ה הלכה ד' מה"מ). והדבר פלא על התוי"ט שחתר אחרי דברי הרמב"ם בפי' המשניות ובכאן הביאו מבלי ערעור:

### משנה ד

[אות כח] **תוי"ט ד"ה לא מכר. לדידהו כשהדמים הרבה**. אינו מוכרח ע' בתוספות בפרקין (דף ס"א ע"ב) שכתבו דאף אי אמרי' דיש אונאה לקרקעות מ"מ ל"ש בזה דמים מודיעים דפעמים אדם קונה קרקע הרבה יותר ממה דשוה. (לא זכיתי להבין. עיין היטיב בתוס' הנ"ל):

## פרק ה

### משנה ג

[אות כט] **תי"ט ד"ה הלוקח. אלא מכר השובך כו**'. כיון דהשובך והכוורת לגבי פירותיהן טפילים הם דמסתמא אינם שוים כ"כ הו"ל כמוכר שובך וכוורת לפירותיהם אבל פירות שדה שהם טפילי' לגבי שדה לא הו"ל כמוכר דקל לפירות עד שיפרש כן. כ"מ:

### משנה ז

[אות ל] **במשנה ולא מדד**. אף דבמודד לתוך כליו של לוקח (דכליו מקנים ליה מ"מ) לא קנה כל זמן שלא נתמלאה המדה אלא א"כ שיש שנתות במדה כמ"ש התוי"ט (מ"ח ד"ה אם עד וכו'). הכא מיירי שמוכר לו כל מה שבכלי ונותן קצבה לדמים לכל מדה כך וכך מש"ה קנה דבזה הוא רק גילוי מלתא בעלמא. אבל אם אינו מוכר לו כל מה שבכלי

רק סאה מהפירות שבתוכו ל"ק אא"כ מדד. כ"כ הרשב"ם והמאור. אבל הרי"ף והרמב"ן כתבו דאף בכה"ג קנה כיון דמשך כל מה שמכר לו אף דמעורב בתוך פירותיו של מוכר מ"מ קנה אלא היכא דמוכר לו סאה ומדד לו חצי סאה בכליו של לוקח כיון דלא עשה קנין כלל בחצי הסאה השנייה לא נגמר הקנין דסאה זבין ליה ולא חצי סאה:

[אות לא] **הרע"ב ד"ה משך. מרשות הרבים.** והיינו לפי מה דפי' הרע"ב בסמוך מדד ולא משך דמיירי ברה"ר שאין כליו ש"א קונים לו ברה"ר. וא"כ יקשה איך משך קנה הא משיכה לא מהני ברה"ר מש"ה צריכים לפרש משך מרה"ר לסמטא. וכן מה דקתני שוכר את מקומו הוצרך לפרש אם הוא ברשות בעלים דברה"ר ממאן אוגיר. ואולם כ"ז אמרי' הכי בסוגייא רק לפי דס"ד לומר דקרקע סמטא קונה ללוקח מש"ה צ"ל דהא דמדד ולא משך ל"ק היינו ברה"ר אבל למה דקיי"ל דקרקע סמטא ל"ק אלא דכליו של לוקח קונה בסמטא א"כ מתני' כפשטא דמיירי הכל בסמטא ולא מיירי כלל מכליו ש"ל אלא מדד על קרקעית סמטא דלא קנה ומשך קנה. וגם שוכר מקומו ניחא דבסמטא אוגר מבני ההוא מבוי דפתוח להההיא סמטא:

[אות לב] **תוי"ט ד"ה ואם. כל מה שעליה.** ע' (פ"ו מ"ג דדמאי) בתוי"ט ד"ה שע"מ וכו':

### משנה ח

[אות לג] **במשנה נשברה לסרסור.** בשיטה מקובצת בשם הראב"ד (כתב) לפ' נשברה היינו חבית של הסרסור אע"פ שהיא מושאלת למוכר וללוקח אין חייבים באונסים. דהוי שאילה בבעלים שהסרסור נשכר להם למוד:

[אות לד] **תוי"ט ד"ה אם עד. רשאי להשאיל כנ"ל.** לא הבנתי דהא הרא"ש כתב לדעת הרי"ף כיון דכליו של לוקח ברשות מוכר ל"ק שהטעם דבתר רשות אזלי' שמבטל הכלי ממילא כליו של מוכר ברשות לוקח קני. א"כ הקנין מחמת הרשות של לוקח דמבטל להכלי והוי כמו קרקע דלוקח. א"כ אין כאן שאלה ללוקח:

## פרק ז

### משנה א

[אות לה] **במשנה אינן נמדדין עמה.** ולוקח אלו הגאיות והסלעים בכלל הבית בלא דמים. הרמב"ם וההמ"מ כתב עלה זה לא נתבאר בגמרא אבל הוא דעת המחבר וכו'. אבל הר"א ז"ל כתב שהן של מוכר וכופין את הלוקח ליתן דמיהן מפני שהם כאבודי' אצל המוכר. וכפיית הלוקח דברי תימה הן שאינו דומה במה שאמרו לפנינו (במתני' הסמוכה) מחזיר

לו דמים. לפי ששם דבר הראוי הוא מה שקונה אבל כאן איך נכריחהו לקנות בקעים וסלעים כ"כ הרשב"א. עכ"ל:

[אות לן] **הרע"ב ד"ה עפר כו'. כולו סלעים הגיעו**. וכ"כ הרשב"ם. אבל תוס' כתבו נראה דנקט עפר לרבותא דאפ"ה פחות מי"ט נמדדים עמה ולא כמו שפי' הקונטרס דאי לא א"ל עפר אלא בית כור סתם אפילו כולו סלעים הגיעו עכ"ל:

## פרק ח

### משנה א

[אות לז] **במשנה והאחין מן האב**. בתוס' (דק"ח ע"ב) הקשו אחין דכתב רחמנא למ"ל כיון דנחלה ממשמשת עד ראובן ירש האב בקבר להנחיל לבניו הנותרים עיי"ש. לפענ"ד למה דקי"ל כריב"ב (בפרקין משנה ה') דאמר על מי שראוי לירש פלוני יירש דבריו קיימין א"כ ה"נ באמר על א' מאחיו שהוא יירש באם היה ירושת אחיו מכח משמוש א"כ הוא אינו המוריש רק אביו בקבר ולאו כל כמיניה להוריש לזה וכן בהיפוך אם אביו קודם מותו כתב בני יירשני. (ואח"כ מת אחד מן אחיו) אם הירושה מכח משמוש נוטל זה את הכל (ואך בזה אינו ברור אם יכול להוריש לבנו במקום בנים בדבר שלב"ל וכתבתי מזה בתשובה בעזה"י) לזה הורה לנו התורה דאח יורש אחיו מדין ירושת אחיו ולא מדין משמושים ונ"ל דקושית תוס' דעכ"פ לרבנן דריב"ב יקשה דלמ"ל קרא. ומ"מ י"ל דנ"מ דאם היה אביהן בע"ח דאם זה בא לירש מכח משמוש אם בע"ח גובה בראוי צריך לשלם חובו עי' בבעה"ת שכתב דדוקא מכח אבוה דאבא אמרי'. אבל ביורש אחי אביו. צריך לשלם חוב של אביו. ואם דקושית תוס' למ"ד שעבודא לד"א דיורש א"צ לשלם מה"ת הא י"ל דהך תנא ס"ל כריב"ב ונ"מ כנ"ל. ואולי ס"ל לתוס' דירושת אח הכתוב בתורה באמת הוא מדין משמוש. ע' ב"י וד"מ ח"מ (סי' רמ"ח). והנה מה דלא תירצו תוספות דצריך באחים שהורתן ולידתן בקדושה דאין לאב לירש. היינו דבכה"ג אינו יורש אחיו דאחיו מן האם אפילו במקום דליכא משפחת אב אינו יורש זה את זה כדמוכח מדברי תוס' (כתובות די"א ע"א ד"ה גר קטן) וכמ"ש הפ"י שם: (א"ו כנ"ל דירושת אח משום משמוש):

### משנה ז

[אות לח] **במשנה עד שימות האב**. ולכי מיית האב קנה הלוקח אפי' במת הבן קודם מיתת האב. (גמ' כר"ל. וכן הלכה):

# פרק ט

## משנה ב

[אות לט] **במשנה הזכרים דוחין אותו אצל נקבות.** והיינו הא דלא אמרי' דעל חלק הספק שמא הוא זכר דיחלוקו ויטלו פלגא. משום דאמרי' אין ספק מוציא מידי ודאי דהזכרים בודאי יורשים והוא ספק יורש. וכמו דאמרי' ביבמות (דל"ח א') גבי סבא ויבם (צ"ל ספק ויבם. כי בסבא ויבם באמת חולקין). לפ"ז לכאורה בטומטום ובנות יהיה הדין דבנכסים מרובים אין הבנות נוטלות יותר מכדי פרנסתן דהטומטום הוא ודאי יורש והבנות ספק דשמא הוא זכר ואין ספק מוציא מידי ודאי. אמנם בטור ובהגהת ש"ע (סי' ר"פ) דהטומטום נוטל שלשה חלקים והבנות רביעית. וצלע"ג (צ"ל והבת רביעית. ונראה דקושית רבינו הוא לדעת הרשב"ם בפרקין (ד' קנ"ח). אבל דין הטור הוא מהרא"ש בסוגיא שסובר כדעת התוס' בשם. וע' ברא"ש יבמות (דל"ח) שזה דומה לספק ובני יבם כנ"ל):

## משנה ו

[אות מא] **תי"ט ד"ה שכיב מרע. וה"ה אם חילק.** מאוד תמוה לי דהא באמן של בני רוכל היינו מדין מצוה מחמת מיתה. ומתני' דהכא דלא מיירי בהכי דא"כ גם בשייר קרקע כ"ש אם עמד חוזר. ובלא עמד גם בלא שייר קנה. אלא דמתני' מיירי באינו מצוה מחמת מיתה ובשייר הוי כמתנת בריא. וא"כ פשיטא דצריך קנין. ומה דכתב התוי"ט וה"נ דייק לישנא דככתובים ב"י (ר"ס ר"ן) אינו שייכות להכא. דהב"י כתב רק היכא דדנין מדין מתנת שכ"מ הן בכולה הן במקצתה במצוה מחמת מיתה אפילו כתיבה לא בעי דהכי דייק לישנא דכתובים אבל הכא במתני' לא מיירי מזה ובשייר קרקע כ"ש מדין מתנת בריא אתינן עלה דגם בעמד אינו חוזר ובעי' קנין:

[אות מ] **הר"ב סד"ה שייר. ואפילו בלא קנין.** משמע דבקנין ג"כ קנה במת ומסקינן בסוגיא דהיינו במיפה כחו דבלא"ה בקנין אפי' מת ל"ק דקנין מגרע ואמרי' שמא לא גמר לקנותו אלא בשטר ואין שטר לאח"מ. ובתוס' כתובות (דנ"ה ב' ד"ה מתנת) כתבו וכי פריך מדשמואל אדשמואל הו"מ למפרך ממתני' דהתם (היינו משנתינו דהכא) דלא מגרע כח המתנה מכח הקניין אלא דניחא ליה למפרך מדשמואל אדשמואל עיי"ש ולא זכיתי להבין דבריהם הקדושים דהיכן נשמע ממשנתינו דאין הקנין מגרע כחו דמתנה הא י"ל דמתני' הכי קאמר שייר קרקע כ"ש קנה (אפי') בעמד לא שייר לא קנה היינו לא קנה כלל אפי' מת דהקנין מגרע כחו דמתנה. וד' יאיר עיני (כ"מ ותיבת אפילו לפענ"ד

ט"ס. ע' תוס' בסוגיא (דקנ"ב ד"ה מתנת) שלמדו דקנה במתני' בין עמד בין מת ומזה יקשה לשמואל וד"ל):

[אות מב] **במשנה בש"א יחלוקו**. והא דל"א דיורשים הוי ודאי ובע"ח ספק. מסקינן ביבמות (דל"ח) דב"ש ס"ל דשטר העומד לגבות כגבוי דמי והבע"ח לפי טענתו הוא מוחזק ע' בתוי"ט סוטה (פ"ד מ"ב). ובסוגיא דיבמות שם רצה אביי להוכיח ממתני' זו דב"ש ס"ל דאתי ספק ומוציא מידי ודאי ולא היה ס"ל דהטעם דשטר העומד לגבות כגבוי דמי. ופרכינן עלה דאמאי לא הוכיח כן ממתני' דסוטה הנ"ל וכתבו תוס' דאדרבא לאביי יקשה מתני' דסוטה דאמאי גובה כל כתובתה. ותירצו כיון דהיא טוענת ברי והוא שמא. ומ"מ פרכינן דלוכח אביי מהא דאי לאו דספק מוציא מידי ודאי לא אלימא טענת ברי להוציא מידי ודאי עי"ש וקשה לי דמאי פרכינן דלוכח אביי מהא הא חזינן בכתובות (פ"ק די"ג) היה ס"ד דאביי דטעמא דר"ג במשארסתני נאנסתי דברי ושמא ברי עדיף אף דהוי ברי גרוע ושמא טוב. ונהי דאפשר דאביי הדר וקבלה דטעמא דר"ג משום מגו או חזקה בגופה מ"מ כיון דחזינן לאביי דיש באפשרות לומר דברי ושמא ברי עדיף אפי' ברי גרוע ושמא טוב. א"כ פשיטא דלא הו"מ לאוכחי ממתני' זו דנימא באמת דטעמא דב"ש דס"ל ברי ושמא ברי עדיף. ומכ"ש דהכא הוי כמו א"י אם פרעתיך כיון דהחוב היה ודאי. וכבר כתבתי בזה בתשובתי על תוס' סוטה (דכ"ה ע"ב) עי"ש וצ"ע:

## משנה ט

[אות מג] **תוי"ט ד"ה נכסים. כ"כ התוס**'. וז"ל אבל ליכא לשנויי כגון שייחד לה קרקע דא"כ כי מקשה מכמה ברייתות בפ' כל הנשבעים. ופריך נמי מברייתא דמוקי כב"ש לישני ליה שייחד קרקע. ומאוד תמוה לי דהא ודאי מאינך פרכות בשבועות דמשנינן דנשבעה ומתה ליכא קושיא דהא שפיר משני אלא דקושייתם על הפירכא מהברייתות יפה כח הבן דמוקי לה כב"ש וכדדייקי ופריך נמי מברייתא דמוקי כב"ש (ולשונם מכמה ברייתות אינו מדוקדק דאינך פרכו' ממתני' הן ולא מברייתות) וכן כתבו ביבמות דל"ח א' וז"ל והא דלא משני הכי בשבועות אלא דוחק להעמידה כב"ש עיי"ש ולזה תמוה לי דהא הך ברייתא א"א לשנויי הכי דמיירי בייחד קרקע דהא קתני והאם אינו גובה אלא בשבועה וצלע"ג. תו כתבו תוס' על עיקר הקושיא דאין אדם מוריש שבועה לבניו דאין טעון שבועה אלא משום חששא דהתפיסה צררי אבל נפל עליו הבית שהוא בפתע פתאום ליכא למיחש להתפסת צררי ואין נראה לר"י כי למה אין לחוש שתפסה מחיים כדאמרי' באלמנה דתפסה לכתובה מחיים דמפקינן מינה ולמה אין לחוש לתפיסה מחיים עכ"ל ולא זכיתי להבין דמה יצטרך להקדמתם דתפיסה מחיים במטלטלים

לכתובתה לא מהני. הא גם אם מהני עכ"פ עתה כשבא' לגבות כתובתה ניחוש שמא תפסה ונפרעה ואין מגיע לה עוד. וד' יאיר עיני. (* אפשר לומר דכוונת התוס' בזה לראיה שאפשר לחוש לתפיסה מחיים עיי"ש).

## פרק י

### משנה ד

[אות מד] **תוי"ט ד"ה שטרי אירוסין. מפרש באלו מגלחין**. התם אינו מפרש כן על מתני' דהכא אלא על מתני' דהתם דקתני ואלו כותבים. קדושי נשים היינו שטרי פסיקתא. וג"ז דרך דיחוי דלא לפשוט מזה דמארסין במועד אבל לפי האמת דקי"ל מארסין במועד מפרשינן למתני' דהתם דקדושי נשים היינו שטר קידושין וכ"כ הרע"ב שם (פ"ג מ"ג דמ"ק). ובמתני' דהכא מבואר בסוגיא (שם) דלמ"ד שטר קידושין אין כותבין אלא מדעתה דדרשי' ויצאה והיתה מה יציאה מדעת המקנה ה"נ הויה מדעת המקנה מפרשי' מתני' כפשטא דשטרי אירוסין היינו שטר קידושין ממש אלא לאידך מ"ד דלא בעינן מדעתה מוכרחים לפרש שטרי פסיקתא:

[אות מה] **שם סד"ה לזה לעצמו. ונ"י פוסק כרשב"ג**. והב"ח הקשה דהנ"י סותר לדבריו שבפ"ק (מ"ה) פסק שם הנ"י דלא כרשב"ג משום דהך הלכה דרשב"ג במשנתינו לאו כללא הוא. והעתיקו התוי"ט שם:

### משנה ה

[אות מו] **במשנה תן לו שטרו**. היינו שיהא המעות שנתן לו בתורת פרעון יהיה למפרע מתנה וממילא השטר קיים דאל"כ במה חוזר ומשעבד עצמו הא הוי שטר שנמחל שעבודו דאינו חוזר ומשעבד. הר"ן והרא"ש בנדרים (והא דלא הוי רבית ע' בדברי רבינו בב"מ (פ"ה אות מ"ה) מה שהביא בשם הריטב"א ועיי"ש):

### משנה ז

[אות מז] **הרע"ב ד"ה הערב. לא יפרע הכתובה**. משמע דאחר הגירושין כשתבא לגבות כתובה לא תפרע עד שידירנה. וכן כתב הטור והש"ע (סימן ק"ב ס"ז) הערב לאשה וגירשה בעלה וכו' לא תפרע מן הערב וכו'. וכן ברמב"ם (פי"ז מהלכות אישות הלכה ט') המגרש את אשתו ידירנה הנאה ובהל' יו"ד וכן המקדיש נכסים וגירש אשתו ידירנה ואח"כ תפרע. משמע דאף אחר שגירשה הדין כן. ואולם מדברי תשובת רמ"א (סי' ל"ג) נראה דס"ל בפשיטות דדוקא לכתחילה מוטל על הב"ד שמגרשה בפניהם לעשות כן אבל גירשה ולא הדירה וודאי גובית כתובתה עיי"ש וצ"ע. ומה דדייק כן הרמ"א שם

מהא דאמרי' בסוגיא גבי בר עצרי אטו כל דמגרש בב"ד מגרש. כבר נזהר מזה הטור א"ע דהעצה היה שיגרש אותה ויעשה כן שלא בב"ד. ואולי יפרע הערב בלא שידירנה הנאה. ומ"מ בעיקר דמלתא קשה לי דאיך שייך שלא תפרע עד שידירנה הבעל. ובאיזה כח נכריח הבעל לידור הנאה. ואם הוא לא ירצה לעשות כן נפסיד אותה שלא לפרוע לה. ואמאי לא הטילו חז"ל על האשה דבר זה כשבאה לתבוע כתובתה מהערב תידור הנאה מבעל זה (אנ"א אפשר לומר דמחמת קושיא זו הוכיח הרמ"א דין הנ"ל):